

KOCZISZKY ÉVA

Friederike Mayröcker virágai

und weinend Abschied
 werde nehmen müssen vom Glanz der Erde Blättchen Pappel-
 herzen, es war mir nie 1 Jammertal. Zierlich in Lumpen
 von Spitze und Oleander, und zungenwarm von Mund zu
 Mund und *slumber*
 (so scheide ich von dieser Welt, „und dasz du meine
 Seele heiltest weil sie vor dir gegrünet hat“ Augustinus)¹

Ars longa, vita brevis

2021 júniusában távozott az életből az osztrák költőnő, Friederike Mayröcker. 96 évet élt, amiről, ha tudna még most beszélni, teljes bizonyossággal elmondhatná, hogy az élete ennyi évvel is túl rövid volt ahhoz, hogy lejegyezze mindazt, amit az ingeniuma még tollba mondhatna neki. Fotóin is úgy látjuk, ahogyan ő maga mutatta be magát: „Az írógép fölé görnyedek, ülök a gép előtt, olyan mélyen, hogy a térdem szinte a földet súrolja, igen, térdelek a gép előtt, a *platóni szöveg* talán az egyetlen, amelynek hódolok. Az írásmű általam jön létre: az írásmű ugyan általan jön létre, de nem tőlem van – térdelek a gépem előtt, térdelek az írásmű előtt, olyan könnyáradat ez, amely engem tova sodor – tépőzárak és ruhacsipeszek tartják össze az életemet és az írásaimat, ki értheti ezt meg.”²

Most, hogy lezárult ez a gazdag és sokszínű írói-költői pálya, amelyet nem lesz könnyű összefoglalnia majdani monográfusainak, és amiből bizonyossággal sok mindent kirostál majd az idő, egészében véve kétségkívül kijelenthető, hogy igazán nagy költővé, a XX. századi líra igazi nagyjává lassan és biztosan érett, sőt legmaradandóbb verseit az utolsó évtizedekben írta, jószerevével már nyolcvan fölött, miután elveszítette Ernst Jandl, az élet- és költőtársat. Ebben a folyamatos érési folyamatban egyre vehemensebben szegezte szembe saját poétikáját a kortárs német (és mi olvasói hozzátehetjük: magyar) nyelvű költészet uralkodó tendenciáival. Amikor azt fejtette ki 1985-ben egyik önéletrajzi esszéjében, hogy hátralévő életét írással, olvasással és hallgatással kívánja tölteni, mindezt egyszersmind harciasan szembe kívánta szegezni „az undor, az üresség, a kétség és a szorongás” kortárs „mindenhatóságával”.³ Sőt, ugyanebben az írásában még azt is merte mondani, hogy „az igazság iránti vágya-

¹ Csak tájékoztató jellegű próza fordításomban: „és sírva búcsút / kell majd vennem ragyogásától a földnek, levélke nyárfa- / szívek, sosem volt 1 siralomvölgy nekem. Csipkerongyokban / és leanderben ékesen, nyelvmelegen szájtól szájig, *slumber*. (Így válok el az élettől, »s hogy te meggyógyítottad a lelkeket, mert az előtted zöldellt« Augustinus)”. Friederike Mayröcker: *Scardanelli*, Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main 2009, 49.

² Friederike Mayröcker: *Magische Blätter*, Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main 2001, 408.

³ „Überhaupt wünsche ich mir für meine mir noch verbleibende Lebenszeit, sie mit schreiben, lesen, schauen und schweigen verbringen zu können: Der Omnipotenz des Ekels, der Leere, der Verzweif-

kozása és valamiféle tébolyodottság készítette írásra kezdettől fogva⁴. Az a szó, amelyet tébolyodottságnak fordítottam, a „Ver-Rücktheit”, ugyanakkor lefordíthatatlan, mert olyasvalakire utal, aki átteszi a helyét valahová máshová, aki excentrikus pályára került.

A költészet ős-geisztusa ez, amiről azt gondolhattuk, hogy erre ma már nem hivatkoznak, nemhogy azt hitelesíteni akarnák. A költő nyilvánvalóan az igazságra, úgy gondolom, a szavak maguk hordozta igazságára, a költői deklaráció valóságára utal itt. Ugyanakkor valami többre is, amikor a szavait nem a saját szavainak nevezi, hanem mintegy meghallottnak, ahogy írja, a Szent Lélek által mondottnak, s ezzel magát mint alkotót Anton Brucknerrel rokonítva „istenfélelemről” beszélt, arról, hogy ugyanez őt magát is jellemzi „egyfajta gyermeki hit abban, hogy voltaképpen csak a Szent Lélek által lehet alkotni”⁵. Nem tudom máshogyan elképzelni, mint hogy ez a biztos benső iránytű és ez a biztos (meg)hallás segítette őt abban, hogy nem tévedt el a költői, művészi, sőt filozófiai hatások sűrűjében. Miközben ugyanis az első impulzusai között egyszerre említi a szürrealistákat, de Bennt, Brechtet is, továbbá első-sorban Beckettet, majd azután ehhez a sorhoz hozzáfűzi Roland Barthes-ot, sőt Jacques Derridát is, éppenséggel a legolvashatatlanabb írásaival, mint a *Glas*. És miközben semmiképpen sem tekinthetők a versei ún. „posztmodern” vagy dekonstruktív szövegeknek, mindezt ezek a versek nyilvánvalóan magukba szívták, vagy pontosabban meghallották és regisztrálták, és a költői tudás erejével magukévá tették.

Friederike Mayröcker ugyanúgy tisztában van azzal, mint például Durs Grünbein is, hogy minden szó, amit leírhat, már mind sokszorosan elhangzott, hogy minden kimondott szava emlékezet, mnemotechnika. Mindketten a maguk módján Gottfried Benntől tanulhatták ezt. Azonban már ezzel vége is van minden rokonságnak. Grünbein igazi *poeta doctus*, mnemotechnikája nagyszerű alexandrinizmus, Mayröckerhez ezzel szemben mintegy a szél sodorja oda a szavakat, s ez a dinamizmus, ez a természeti, s egyszersmind elemi mozgás ad nekik könnyedséget és egyben összetereleli, összegyűjti őket az égtájak felől, a nem összetartozókat is összenyalóbolja, hogy a fragmentumaikat úgy illessze össze, hogy abban az idegenségek, a diszharmoniók, és mélységes szakadások ellenére sem marad mozaikszerűség, semmi patchwork, mert valami átizzítja az egészet, és „tébolyultan” (Ver-Rücktheit) elementárisra erősíti.

De mitől ez az izzás? Olvasói, amikor ezzel a dilemmával szembesülnek, többnyire pszichologizáló választ adnak, ti. hogy Mayröckernek az élet iránti éhsége és a haláltól való szorongása vetül rá a lírai énrre, s ez az ambivalencia lenne az intenzitás forrása. A magam részéről azonban ezt a magyarázatot kevésnek és túlzottan biografikusnak tartom a költői szubjektum tekintetében, amelyet egyébként megkülönböztetnék a lírai éntől is, amennyiben a lírai én a szöveg énje, a vers szubjektuma azonban az, aki a vers írása és olvasása során mint alany megszületik, mint önmagától, az éntől különböző, az, amivé, akivé a szöveg minket formálni szándékozik. Sokkal inkább arról van tehát szerintem szó, hogy a versírás elementáris eseményből ered Mayröckernél, amelyet szavai tanúsítani tudnak.

lung, der Angst zu entgehen.”, Ld. Durchschaubild Welt. Versuch einer Selbstbeschreibung (1985), in: Friederike Mayröcker: *Magische Blätter*, 192.

⁴ „Wahrheitssehnsucht und artistische Ver-Rücktheit waren meine Schreibantriebe von Anfang an” (uott 188).

⁵ *Magische Blätter*, 246 („Ja eine Art ... Gottesfürchtigkeit, eine Art kindlicher Gläubigkeit, daß man eigentlich nur durch den Heiligen Geist arbeiten kann”).

Intenzitás: virágok

„Mint egy virágokból font kert, olyan az arca: így várok, így képzelem el mindig az ihletet, ő azonban ritkán jön, ritkán jelenik meg nekem.”⁶ Az, hogy a költészet kert, hogy szavai virágok, a száj, a nyelv virágai, nem újkeletű képzet, már benne rejlett a „flos linguae” humanista szófordulatban, de méginkább a skolasztikusok, majd a romantikusok *natura naturans*-ában, amely szerint a költői beszéd a mindent világra hozó isteni természettel rokon, hogy a szavak ugyanazon erő által teremnek a költő tollán, mint amiképpen a felsarjadzó virágok a fény hatására kisarjadnak a kertben. A Mayröckerre talán legnagyobb hatással lévő Friedrich Hölderlin pedig a *Bor és kenyér* elégiájában azt deklarálja, hogy az istenektől elhagyott világban a rájuk sóvárgó költészet szavai virágokként fakadnak: „s most, most rá szavak is kelnek, akár a virág”. Ők a nyomai, a tanúsítói a távoli isteneknek.

Hölderlinre hivatkozni persze alapjában véve nem olyan újdonság, nagyon sokan, sajnos túlzottan sokan is teszik a mai költészetben szerte a világon, veszik át szavait, teremtenek vele valamilyen intertextuális dialógust. Az osztrák költőnő azonban már a fentiek konzekvenciájaként sem egyvalaki ebben a hosszú sorban. A *flos linguae* nála is elsősorban az elementaritásában mutatkozik meg, ez a robbanó energia élteti a verset, és ehhez képest mellékes minden más. A szó: esemény és nem jelentés, nem gondolat. Azt gondolhatnánk persze, hogy ez az eseményszerűség minden igazi költészetben így van, hiszen már Rilke is proklamáltatta az antik torzóval a költészet hozzánk intézett felhívását, hogy ti: „Változtasd meg éltedet”. Mégis, jobban szemügyre véve verses kötetünket, végül arra jutunk, hogy nagyon-nagyon kevés költő szavaira igaz ez. Leginkább csak az avantgarde-nak a hétköznapival, a polgárral, a banálissal, a kiüresedettel szembeforduló lázadásaiban fedezünk fel ebből valamit, a költészet általános ellenállásában azzal szemben, amit mint hétköznapi valóságot minden kérdés és vizsgálódás nélkül elfogadunk, amiben gondtalanul élünk. Mayröcker verseiben azonban valami más is történik.

Ha tehát a virágok a szavak, nyilvánvaló, hogy Mayröcker költészete nem természeti líra, bármennyire is minden érzékével kapcsolódik az erdő, a táj, a kert, a növényi szférájához. Sőt, kritikusai egyenesen nagyvárosi lírának nevezték, amelyet szerintem csak a kortárs volta indokolhat. Milyenek ezek a virág-szavak, kiváltképp, ha nominálisan is azok? Fragmentáltak, izoláltak, mint már Benn költészetében is, sérülékenyek, mint Celannál, sőt olykor sztereotípek, mint az idős ember beszéde, variáltan ismétlődők, mint az emlékezet szavai. 2009-ben megjelent kötete, a *Scardanelli*, talán nem is annyira a magától elidegenedett, excentrikus költői pályáján összeroppant és egy tübingeni toronyszoba menedékébe vonult Hölderlinnel keres rokonságot, hanem közösséget vállal azzal a költői pozícióval, mely a végpont felől tekint az, amit elmondott és azt is, ami még kimondatik.

Míg azonban Hölderlin-Scardanelli szavai olyanok, mint az elszáradt virágok az üres szobában⁷, és egy kihunyó költészet melankóliájával idézik fel a volt-élet nyomait, addig May-

⁶ „Wie ein Garten geflochten mit Blumen ihr Angesicht: so warte ich, stelle ich mi immer die Eingebung vor, aber sie kommt selten, erscheint mir so selten“ (uott, 192).

⁷ Idézem a *Scardanelli* ciklus nyitó versét (*Hölderlinturm am Neckar, im Mai*), mely a tübingeni toronyszobában tett látogatásból merít: „Im Korridor stehend / fällt mein Blick auf die roten Blumen im Glas / gesäumt von abgefallenen / Blütenblättern / nichts sonst” (Próza fordításomban: „a folyosón állva / tekintetem a vázában a vörös virágokra esik / körülötte lehullott / virágszirmok / semmi más.”)

röcker-Scardanelli virágai sikoltanak, „ujjongnak”, „rajonganak”, „késéselek a mezőn”, koncentrált izzásukkal és affektivitásukkal az élet telítettségével hatnak. A verseszéd gyakorta villózik a lélek konstatálásai, emlékképei és a természet snittszerűen beillesztett érzéki benyomásai között. Ezt a *staccato*-t a *Scardanelli* ciklusból (2009) érdemes először eredetiben idézni, hogy azután a magyar fordítását is mellé tegyük:

erschrecke zuweilen dasz der zu dem ich
 spreche nicht da ist, gelbe und rote längliche
 Blättchen vom Robinienbaum wehen zur Erde, dann
 durch die Quergasse ins BÜRGER CAFÉ, lesend mit
 Blüten und Wolken, o Jesu dein Blut wer kann mich
 erretten, mit Eichen bedeckt und seltenen Tannen, dieser
 rasche Abschied du eilst zum Wagen die Steine von Syphnos mit
 blaugrünen Brauen während die Schnittblumen messer-
 scharf in der Wiese, die knallharte Mnemotechnik, Gedächtniskunst,
 automatisiertes Hersagen An- und Ausziehen Lesen, tropfe
 tupfe auf den Asphalt oder meine knarrenden
 Schritte. Das Küchenfenster steht offen mein Hirn
 in den Kniekehlen, atme schwer

Schiff Júlia fordításában:

olykor megdöbönt, hogy akihez
 szólok, nincs itt, az akác sárga és piros
 hosszúkás levélkéi a földre lengedeznek, azután a
 keresztutcán át a BÜRGER CAFÉ-hez, virágokkal
 és felhőkkel olvasok, Jézusom, a Te véred, ki
 ment meg engem, tölgyek fedik és *ritka fenyők*,
 ez a hirtelen búcsú, a kocsihoz sietsz, Syphnos
 barnáskék szemöldökű kövein, míg a mezőn pengeélességűek
 a virágok, durran a mnemotechnika, az emlékezettechnika,
 a gépies ledarálás; öltözés, vetkőzés, olvasás, cseppeket
 hullatok az aszfaltra vagy csikorgó
 lépéseimet. A konyhaablak nyitva, eszem
 a térdhajlatomban, nehezen lélegzem⁸

A vershelyzet a magyar fordításból is jól kirajzolódik: az, hogy az én olyanvalakihez szól, aki már nincs itt, őt idézi fel villanásszerű, fragmentált emléképekkel, melyeknek emocionálisát – többek között a gyász, a fájdalom, az azonosulásig átélt közelség és a végtelen távolság érzületeit – sűrítik magukba a szem látóhatárában megjelenő virágok, fák. Amit azonban a magyar fordítás nem tud érzékeltetni, az éppen ez a feszült villódzás, ez a folyamatos törés, szakadás a beszédben, magyarul ezzel szemben mintha egy téves kontinuitás képződne. És

⁸ Tiszatáj 2013/3.

mintha a fordítás valóban tájköltészetben gondolkodna, annak sokszor édeskés vagy legalábbis nosztalgikus szépségével, ami teljesen idegen az eredetitől. A német eredetiben – „gelbe und rote längliche / Blättchen vom Robinienbaum wehen zur Erde,” – sárga és vörös vadakác levelek „fújnak” a földre. Miközben a lehullott levél már Homérosznál a halál képe volt, a „wehen” a „Weh”-t, a „Wehmut”-ot asszociálja, az ezen érzett kimondhatatlan fájdalom. És azután az, hogy „virágokkal és felhőkkel olvasok”, miközben a német vers nem beszél cselekvésről, „lesend”, „olvasva”, sőt „gyűjtve”, „szedve”, „számolva”, a virágok és felhők ebben együttesen a szemlélet tárgyai, amiképpen másutt a virágok és a „bárányok az égen” – ismételtelen a felhőkre metaforikusan utalva. Ez a felpillantás, a térnek ez az ég felé nyíló kitérülése annyira mayröckeri gesztus, hogy egyik kritikusa, Herbert Fuchs egyenesen „égi költészetnek” nevezte a költőnő líráját, s hozzátehetjük, hogy ez a kifelé, felfelé irányuló tekintet az, ami a jelent a maga szorongásaival, a múltat a maga emlékeivel, s a félelemmel és reménységgel tekintett jövőt egyaránt a kimondhatatlanhoz, a végtelenhez kapcsolja. Azután a „tölgyek és ritka fenyők” Hölderlin *Wenn aus dem Himmel* kezdetű verséből, a kopár csúcsokat idézik: „Die Gipfel, die / Umher sind, nackte Höhen sind mit /Eichen bedeckt und selten Tannen.”⁹ És végül a „vágott virágok”, a levágott virágok késélesen a mezőn: „während die Schnittblumen messer-/ scharf in der Wiese”, olyan kemény illeszkedéssel (a hölderlini költészet úgynevezett „harte Fügung”-jával), hogy még a sortörés is élesen elválasztja a „kés”-t az „éles”-től. Mindezekből az következik, hogy míg a magyar versszöveg hangulati, melankolikus, emlékeket idéző, addig az eredeti inkább a döbbenet, a fájdalom verse az élet kíméletlen végével szemtől szemben, nemcsak azével, aki már nincs itt, hanem a saját halállal szemben is: „Jézusom, a Te véred, ki /ment meg engem”. Mindezzel azonban korántsem Schiff Júlia fordítói teljesítményét kívánom kritizálni. Sokkal inkább lehetséges, hogy a magyar költői nyelv – feltehetőleg József Attila óta, aki az utolsó nyelvteremtő volt – nem újult meg olyan mértékben, mint mondjuk a német költői nyelv a kései Benn, vagy Celan hatására még a 20. század második felében is.

A mayröckeri versbeszéd törésvonalain megjelenő virágok másik jellegzetessége az, hogy e kései költészetnek a flórája egyáltalán nem „Őszikék”: többnyire, a *Scardanelli* kötetben pedig kizárólagosan a tavasz virágai, „rejtett ibolyák”, orgonák, „a bogyókkal teli mezők”, a „heves ágyások” („heftige Beeten”) „a jámbok kertek ... a sárga nárcisz foltjaival és tulipánokkal” (Schiff Júlia ford.), - azaz: „unzählig 1 Blüten auch”¹⁰ olvassuk a költőnő feledhetetlen tipográfiájával: „megszámolhatatlan 1 virágzás is”. A megszámlálhatatlan virágzás emlékezete egy már kihúnyt, „elizzott” („verglüht”) „végtelen ifjúság”-ot idéz, amelyhez ugyancsak „endlos”, azaz végtelenül, kapcsolódik az öregség, „ez az elizzó éther”. A végtelen virágzásban az egyes virágok pontos és szinte könyvelt számbavétele (1 Schlehdorn, 1 Geisblatt und Clivia”), és az éther, ez a hölderlini mennyei dimenzió, az égiek lakhelye. Korántsem meglepő, sőt nyilvánvalóan szándékolt, hogy ez a versfolyam a szeretettől, szerelemről befejezhetetlen marad: egy zárójeles nyelvi *cento*-ba fut bele: „(oh sweet April...)”

⁹ Friedrich Hölderlin: *Sämtliche Werke und Briefe*, hrsg. v. Michael Knaupp, München 1992, Bd I, 914.

¹⁰ Friederike Mayröcker: *Scardanelli*, 27.

Lachryme – könnyek

Az írás, a költés *furor*ja. Kritikusai többnyire határtalan emocionalitást észlelnek benne, érzelmek hullámvasútját, pillanatszerű váltakozását, amely hirtelen, gyors tempóban vált át az eksztázisból a mély szomorúságba, és *vice versa*. Ha ez valóban megfigyelhető is, megítélés szerint ez a hullámlás nem szeszélyes és nem is konfúz, mint egyes értelmezések állítják, de még csak nem is nevezhető rapszodikusnak. Ugyanis munkál benne valami abból az antik görög affektivitásból, amit Arisztotelész a görög tragédiák hatásaként *eleos*nak és *phobos*nak nevezett: valami rettenet és valami kimondhatatlan szájalom, valami minden élővel együtt érző reszketés, szembesülvén az élet drámájával. És persze ezt csak folytonos katharizissal lehet elviselni, ezek e líra könnyei, a lachrymae, melyek forrásként ömlenek, melyek a szívből csorognak („herztriefend”), „és mikor a ruhák csatakosak voltak a sírástól, amikor felébredtem”.

A legesőként idézettre visszautalva felsejlik: a könnyek maguk a versbeszéd szavai, amiképpen a virágok. Ha Hölderlinnél a folyamok (a Rajna a maga dionüszikus tombolásában, vagy az Ister az égi tűz vonzásával) voltak költők, akkor erre talán öntudatlanul visszautalva Mayröckernél a könnyek folyama az, ami költ. A magyar olvasó könnyen asszociálhatna Ady Endre versére, a sírral és a síri harangszóval való szembesülés feldolgozhatatlan *tremendumára*, mely a költést magát „testamentummá” változtatja: „Testamentumot, szörnyűt. írni / És sírni, sírni, sírni”. Mégis mennyire más ez a sírás, alapvetően mennyire mások Mayröcker könnyei, amiképpen a vers maga sem testamentum. Az élet megindító misztériuma a maga felfoghatatlanságában, uralhatatlanságában és pillanatnyiságával csak a sírást, az eksztázist, az üvöltést válthatja ki: „und so schreie ich zu mir / wie die Lämmer im Feld” – „és így üvöltök magamhoz / mint bárányok a mezőn”.¹¹ Macel Beyer először Johann Sebastian Bach *Máté-passiójának* záró kórusával „Wir setzen uns mit Tränen nieder”-ből magyarázza ezt a költői gesztust, majd később Jacques Derrida és Roland Barthes írásainak (hozzáfűzöm: teoretikus) könnyeivel.¹² Azonban a kortárs irodalom nagyjai, Roland Barthes könnyei éppúgy, mint egyes magyar írókéi a mások halálán érzett fájdalmat mint az üressé vált élet ritka eseményét használják az írói alkotás apropójaként. Cioran pedig a „szentek” misztikus könnyein töpreng¹³, s ezzel a könnyekről, a megindultságról mint tárgyáról beszél: „A szentek sírnak, ... és én magyarázom könnyeiket”.¹⁴ A könnyek megidézése tehát inkább kultúrtechnika és intertextualitás, mintsem az, ami Mayröcker könnyeit indikálja: hogy ti. az élet csodájától megérzésgült áhítatnak, a megindultságnak, a metafizikus hálának, a gyásznak vagy éppenséggel a szárnyaló örömmek a szavai maguk is könnyfolyamok, melyek katartikusan magával sodorják a beszélőt és szükségképpen az olvasót is. És itt Mayröcker verseit olvasva ismételtelen a görög tragédia katarziséra kell utalnunk, és a létezés előtti tiszteletre: „jeden Morgen, an welchem / ich vor Seligkeit und Angst die Tränen vergieße” (magyar prózafordításban: „minden reggel, amelyen / boldogságomban és félelmemben könnyeket hullatok”).¹⁵ A lírai

¹¹ Friederike Mayröcker: *dieses Jäckchen (nämlich) des Vogel Greif*, Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main 2009, 238.

¹² Marcel Beyer: *Sie nannten es Sprache*, Brueterich Press, Berlin 2016, 57.

¹³ E. M. Cioran: *Könnyek és szentek*, Karácsonyi Zsolt fordítása, Qadmon, Budapest 2010.

¹⁴ Uott, 110.

¹⁵ Friederike Mayröcker: *Scardanelli*, 36.

én (das lyrische Ich) ugyan grammatikálisan és lényegileg is nemsemleges, de Mayröcker költészetének a *hangja*, azaz a (die) *Stimme*, az nőnemű. Emocionális telítettsége a legerősebb *antidotum* napjaink legjárványosabb betegsége, a közöny, a tompaság, az érzéketlenség és a mindent nivelláló cinizmus ellenében. Ebben a vonatkozásban a könnyek katarzisa révén együtt munkálkodik a vers a kerttel, mint testet-lelket gyógyító herbáriummal.

Az ismert latin mondással kezdtem: *ars longa, vita brevis*. Az utóbbihoz nem is fűznék már hozzá semmit. Az előbbi, az „ars longa”, azonban az egynapi érdekességként művelt verselés korában teljességgel kérdésessé vált. A költőnő versesköteteivel az asztalomon én is csak arra juthatok, mint pár évvel ezelőtt a *Scardanellit* olvasó Marcel Beyer: legszívesebben szóról szóra megtanulnám és mormolnám, ha nem intenének a költőnő legutolsó prózakötetének (*da ich morgens und moosgrün. Ans Fenster trete*, 2020) sorai:

Wo find ich Reh, bist du Reh? Irgend ein Gedicht ist auf dem Boden gelegen: immer diese Worte die mir entschwinden, so Zünglein es 'bangt mir um dich, asl wäre das entschwendene Wort: die entschwendenen Worte wieder aufgetaucht: es war aber nur *ein Hauch oder Wunde*,¹⁶

¹⁶ Friederike Mayröcker: *da ich morgens und moosgrün. Ans Fenster trete*, Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main 2020, 18. A lírai próza nyersfordítása: „Hol találok őzet, őz vagy? Valamely vers / a padlón fekszik: mindig ezek / a szavak, melyek kiesnek, úgyhogy nyelvecském, / aggódom érted, mint a kiesett szóért: a kiesett szavak is- / mét felbukkannak: ám ez csak *egy lehellet / vagy egy seb*,”